

Salvador Cardús assegura que vivim en un món “que ens vol mal educats, és a dir, que necessita individus sense criteri, fàcils de ser manipulats i, en definitiva, dòcils al mercat econòmic i polític”. Per evitar la proliferació de persones que criden, reneguen, insulten, trepitgen, embruten, malmeten, no responen, corren i malbaraten, el sociòleg defensa no el moralisme, que és, diu, l'arma del conservadorisme, sinó la necessitat d'arribar a acords en les convencions i que aquestes siguin pràctiques i canviants.

Ben educats per a la convivència

TEXT
**Salvador
Cardús i Ros**
Sociòleg

IL·LUSTRACIÓ
Sílvia Alcoba

FOTO
Ana Portnoy

● El pitjor conservadorisme no és pas el que s'expressa de manera transparent, en la forma d'una adhesió ideològica explícita o en la militància entusiasta en un partit de dretes. El pitjor és el que s'instal·la subtilment en els nostres estils de vida, o en els nostres cors, per dir-ho com es deia abans. I és un conservadorisme pitjor perquè no tan sols no el veiem amb claredat, sinó que contribuïm a emmascarar-lo per tal de no haver-lo de reconèixer. En conseqüència, instal·lat al moll de l'os, ja no lluitem ni per desfer-nos-en.

Aquest és el cas del que passa en el nostre món econòmicament avançat de principis del segle XXI. Sota la pell d'un liberalisme que sembla obert i plural, s'hi amaguen les astúcies d'un mercat que recorre a l'autoritarisme seductor d'un antiliberalisme més que intransigent, insensible i mal educat. Sí: som una colla de mal educats, i no pas perquè no haguem anat a bones escoles –ara que totes en són– o els nostres pares no s'hagin preocupat de l'educació dels fills. Ho som perquè vivim en un món que ens vol mal educats, és a dir, que necessita individus sense criteri, fàcils de ser manipulats i, en definitiva, dòcils al mercat econòmic i polític.

Sense voler, sense tenir-ne consciència, potser, tot fa l'efecte que tots hem acabat essent còmplices d'aquest món de mal educats. Els pares, no cal dir-ho, amb els seus comportaments sobreprotectors envers els fills. L'escola, abandonant l'exercitació de la voluntat individual i confiant en l'aparició espontània de la inexistent bondat

natural de les criatures. L'Administració, deixant de recordar-nos que som ciutadans amb deures i no pas clients amb drets, com els han estat aconsellant experts sense escrúpols. Tots plegats, ens hem volgut convèncer que les convencions i les formes ens encarcaraven i que calia prescindir-ne. Un mal educat, doncs, havia de fer gràcia perquè es mostrava amb “espontaneïtat”, de manera “sincera”, amb “autenticitat”... Ara, al límit de la nostra paciència amb tota la colla d'individus educats en la mala educació, comencem a descobrir que alguna cosa ha fallat, que se'ns acaba la paciència.

Que quedi ben clar que no parlo només ni principalment de nens i nenes o de joves. La mala educació s'ha escampat com una plaga i arriba fins als pares, però no és rar –però sí que és patètic– veure com la gent gran que sempre havia estat ben educada també abandona les convencions i es deixa arrossegat pel corrent de l'estil de vida majoritari.

Tot plegat seria menys dramàtic si, de la mala educació, només en poguéssim fer una avaluació en termes ètics. Però no: la mala educació, i més enllà de qualsevol consideració moral, resulta que fa la convivència difícil. El mal educat és un individu que anuncia la seva presència molestant. Molt abans de saber si som davant d'una bona o d'una mala persona, ja sabem que el mal educat ocupa de manera grollera el nostre espai personal: crida, renega, insulta, trepitja, embruta, malmet, no respon, corre, malbarata.

Per tant, més que no pas davant d'un conflicte de perspectives ètiques, la mala educació ens posa davant d'un problema de convivència. Precisament, el respecte a la diversitat de perspectives ètiques, de criteris morals, de costums i gustos, només és imaginable entre gent especialment ben educada, de manera que a través d'un sistema de convencions adequades no es molestin els uns als altres. Defensar la necessitat d'un acord previ en uns valors comuns per aconseguir una bona convivència em sembla una quimera inútil. Veig més realista posar-se d'acord en les convencions que facin suportable el respecte a les diferències per a les quals no hi ha acord moral possible.

Vet aquí, doncs, el gran malentès. Les convencions no encarcaren la nostra vida social, tret que elles mateixes siguin encarcerades. Les convencions, al contrari, són l'instrument útil per evitar molèsties en una convivència complexa com correspon a un món complicat. Les convencions es tornen encarcerades –i encarcaren la nostra

“Les convencions són l'instrument útil per evitar molèsties en la convivència complexa pròpia d'un món complicat. Però encarcaren la convivència quan les convertim en una qüestió de principis”.

convivència– si les convertim en una qüestió de principis, de valors. Dir “bon dia” en entrar en un establiment no pot ser una qüestió de principis. Si ho fem, tots els qui no diguin “bon dia” passaran a ser individus sense valors i el seu silenci serà immoral. Si descobrim que dir “bon dia” en entrar en un establiment és pràctic, que anuncia la nostra presència de manera clara, que és un senyal de no agressió que sol ser respost per un signe d'atenció positiva, dir-ho, simplement ens farà socialment més aptes. Per això no serem més bones persones, segons algun dels molts codis alternatius de bondat possibles. Simplement, més ben educats.

He començat suggerint, de manera gens subtil, un vincle estret entre l'actual conservadorisme social –no he dit res de l'ideològic– i la mala educació. A mi em sembla clar. L'ordre econòmic que imposa el mercat, que és de naturalesa conservadora, paradoxalment, exigeix aquesta mena de desordre social, dins del qual s'imposa sense limitacions, sense resistències i sense criteris. I, des d'aquest punt de vista, la bona educació podria esdevenir una arma esplèndida per saber-se defensar de l'abús del mercat. És a dir, esdevindria un instrument revolucionari al servei de l'aptitud social, de la bona convivència i de la defensa de l'emancipació individual davant de l'imperi seductor del mercat.

Sóc, doncs, contrari a combatre els problemes de convivència amb les armes del conservadorisme. És a dir, amb el moralisme. Si es fa així, el debat es torna retòric i, al capdavant, inútil. Prefereixo entrar-hi amb un instrument progressista, obert a la diversitat de perspectives morals, fonamentalment pràctic i, en aquest sentit, eixut de retòriques, de temps i de recursos. Ras i curt: penso que és més útil defensar i aconseguir la bona convivència amb el recurs a un sistema de convencions pràctiques i canviants. És a dir, penso que és més fàcil conviure amb gent ben educada, segons normes resultat d'un pacte formal, que no pas amb bona gent, el criteri de bondat de la qual mai no pot ser resultat d'un acord pràctic. Deixem, doncs, de parlar de valors i parlem de bona educació.